

I. Mangelowa

Ochrona pomników architektury w Ukraińskiej Republice Radzieckiej

Ochrona Zabytków 5/3 (18), 214

1952

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z PIŚMIENICTWA OBCEGO

OCHRONA POMNIKÓW ARCHITEKTURY W UKRAIŃSKIEJ REPUBLICIE RADZIECKIEJ

W nr 45 pisma „Sowietskoje Iskusstwo“ znajdujemy interesujący artykuł S. Kostienko o pracach konserwatorskich na terenie Ukraińskiej Republiki Radzieckiej.

Olbrzymie obszary radzieckiej Ukrainy ucierpiały ogromnie podczas ostatniej wojny. Hitlerowscy najeźdźcy zburzyli i spalili wiele bezcennych pomników architektury Kijowszczyzny, Połtawy, Czernihowa i innych miast i wsi.

Uległy zburzeniu średnowieczne cerkwie zamki i kościoły z XV, XVI i XVII wieku na Zachodniej Ukrainie, klasycystyczne budowle Kijowa i Odessy. Szczególnie ucierpiał słynny zespół „Kijowsko-Pieczerskiej Ławry“, którego najstarsza część pochodzi z 1073 r.

Natychmiast po zakończeniu działań wojennych Ukraiński Republikański Zarząd do spraw architektury przystąpił do opracowania planu odbudowy najcenniejszych obiektów zabytkowych. Stworzono pracownię, mającą za zadanie przygotowanie dokumentacji naukowej i technicznej dla projektów rekonstrukcji historycznych obiektów i prowadzenie robót konserwatorskich. Pracownię („Republikańskie naukowo-konserwatorskie pracownię produkcyjne“), prowadzą na szeroką skalę prace badawcze i konserwatorskie na terenie Kijowa, Połtawy, Lwowa i Czernihowa.

S. Kostienko podaje liczne przykłady prac konserwatorskich, prowadzonych na Ukrainie — najciekawsze z nich, to m. in. mało dotąd zbadany Sobór Borysohlebski w Czernihowie z XII w. W ciągu czterech lat prowadzono prace badawczo-naukowe, zrobiono dokładne pomiary architektoniczne, badania archeologiczne itp. Dzięki tym pracom zebrano nie tylko bogaty materiał dokumentacyjny dotyczący samego Soboru, ale jednocześnie odkryto na czernihowskim Kremlu nieznanne dotąd relikty świeckiego budownictwa Kijowskiej Rusi.

W roku bieżącym zostaną zakończone prace konserwatorskie przy słynnym kolegium w Czernihowie, stanowiącym wyjątkowy przykład barokowej architektury na tym terenie. Obecnie przywraca się pierwotny charakter barokowym elementom wystroju architektonicznego, zatraconym przez przebudowę w XIX w.

W r. 1950 zakończono prace konserwatorskie przy najwspanialszym pomniku architektury staro-rosyjskiej soborze św. Zofii w Kijowie, wzniesionym w 1073 r. przez Jarosława Mądrego. Również w Kijowie w rekonstruowanej obecnie cerkwi Cyryla (XII w.) zakańczą się konserwację polichromii, malowanej przez Wrubla. Zabezpieczono również resztki konstrukcji kamiennej „Złotej Bramy“, będące w czasie Jarosława Mądrego głównym wjazdem do Kijowa. Również odbudowano tzw. „Bramę Zaborowskiego“ w zespole soboru św. Zofii, wzniesioną w połowie XVIII w. Zakończono prace przy konserwacji jednego z najcenniejszych pomników architektury XVIII w., dzieła słynnego Rastrellego — Andrejewskiej Cerkwi w Kijowie.

Konserwacją objęto również dzieła późniejsze, np. polichromie Włodimirskiego Soboru, wykonane przez Waśniecowa i Niestierowa. Przy pracach tych stosuje się najnowsze metody radzieckie konserwatorskie malarstwa ściennego.

Obecnie dobiegają końca prace przy dokumentacji historycznej i technicznej projektów rekonstrukcji spalonego przez hitlerowców zespołu Kijowsko-Pieczerskiego.

W latach 1952—53 Wydział Ochrony Zabytków przy republikańskim Zarządzie dla spraw architektury zamierza wydać szereg prac naukowych z zakresu historii architektury i najnowszych metod konserwacji malarstwa monumentalnego.

Podając liczne przykłady konserwacji i rekonstrukcji cennych pomników budownictwa Ukraińskiej Republiki Radzieckiej, S. Kostienko przytacza również liczne fakty, świadczące o braku należytej opieki nad zabytkami. Częste są wypadki, gdy instytucje, które użytkują obiekty zabytkowe, a także władze terenowe, nie doceniają znaczenia tego zagadnienia. Zdarza się, że cenne obiekty zabytkowe używane są nieodpowiednio, przebudowywane dowolnie według potrzeb użytkownika lub rozbierane na budulec. W wielu wypadkach użytkownicy nie przeprowadzają niezbędnych remontów i zabezpieczeń. Winę tu ponoszą władze terenowe, a szczególnie inspekcja Ochrony Zabytków.

Na zakończenie Kostienko apeluje do władz konserwatorskich, inspekcji ochrony zabytków, do władz partyjnych i administracyjnych, aby dołożyły wszelkich starań w celu należytej i troskliwej opieki nad pomnikami kultury swojego narodu.

I. Mangelowa